

הלכות ברכות

שנה ג'

חורף תשפ"א

הרב ש. ז. כהן

עבודה בהלכות ברכות

עיקר וטפל

1. כתבי 3 סוגים של עיקר וטפל, ודוגמאות לכל סוג

א. דבר שלא בא למטרת אכילה

❖ למשל דבר שבא להפיג חריפות

❖ דבר שבא לקישוט- כמו צבע מאכל וכדו'.

ב. דבר שבא למטרת אכילה משני- וברור מה העיקר ומה הטפל.

❖ מציה+ גבינה או דג מלוח

❖ גילי שעליו חתיכת פרי

❖ בשר עם צימוקים

❖ שקדים ובוטנים מסוכרים- יברך ברכת הפרי ופותר את הסוכר, כי הסוכר הוא הטפל לפרי.

❖ שוקולד עם אגוזים, וכן סוכריה עם שקד- כיון שדעתו של אדם על סוכריה- יברך על הסוכריה.

❖ מי שאוכל פרי מבושל ושותה את המים שהוא התבשל בהם- אינו מברך על המים.

❖ מי שאוכל פרי עם הגרעינים- אינו צריך לברך על גרעיני הפרי.

❖ יין- פותר שאר משקים.

❖ מרק ירקות- מברך על הירקות ופותר את המרק.

❖ קיגל אטריות עם מלפפון חמוץ- אם נהנה מהמלפפון חמוץ- יפריד ויברך על השני.

במקרים אלו צריך לבדוק- אם לא ברור מה העיקר ומה הטפל, למשל שרוצה לאכל דג מלוח ולהפיג מליחות אוכל עם מציה- הדג הוא העיקר, ולכן ראוי להפריד

ג. תערובת של שני מאכלים בדרגה שווה שאחד מהם הוא רוב- הרוב הוא העיקר, והמיעוט נחשב לטפל.

במקרה זה יש יוצאים מן הכלל-

- אם המיעוט הוא מחמשת מיני דגן- הוא העיקר.

- אם כל מין מסודר לעצמו, וכל מין נאכל וניכר בפני עצמו- לא נחשב תערובת, ויברך על כולם (במקרה שמסופק אם החתיכות גדולות או מה הרוב- יפריד לזמן מועט ויברך על שניהם).

דוגמאות:

❖ בשר עם תפוז-א- אם הרוב הוא תפוז, מברך עליו אדמה ופותר את הבשר.

❖ סלט טונה- מברך על הסלט- שהוא הרוב, ופותר את הסלט.

אם יש בסלט מזונות- קרוטונים- למרות שהם מיעוט- אם שם מהם גם בנפרד כדי לשבוע- יברך על הסלט מזונות.

❖ עוגה ממולאת בפירות, או עוגה שנאפתה בשכבות יחד- יברך על העוגה.

- ❖ גלידה בגביע- אם הגביע בא רק להחזיק את הגלידה- יברך שהכל ויפתור.
- ❖ צ'ולנט עם גריסים- כל שיש בו חמשת מיני דגן מברך עליו בורא מיני מזונות. אם יש בחמין תפוז או גדולים או חתיכות בשר גדולות- יברך עליהם בפני עצמם.
- ❖ קרקר שמיועד להזיק את המאכל- הוא טפל ולא מברכים עליו.
- ❖ קרמבו- יש דעות שטפל, אך כיוון שיש בביסקוויט טעם- למרות שלא אוכלים את הממתק בשביל בביסקוויט- טוב לברך על שניהם.
- ❖ סלט עם עץ ואדמה- למשל תפוז ואננס- ושניהם חתיכות קטנות שעולות בכף אחת- דעה אחת- יברך על הרוב (דעה שניה- יברך על כל מין בפני עצמו).

2. "כל שיש בו חמשת מיני דגן מברכים עליו בורא מיני מזונות" - הסבירי את המושג בהקשר למרק שמעורב בו מיני מזונות. הביאי דוגמאות נוספות.

הגדרה

חז"ל יחסו חשיבות מיוחדת לחמשת מיני דגן – חיטה שעורה שיבולת שועל שיפון וכוסמין. מאכלים אלו הם עיקר מזונו של האדם. לכן גם אם עושה מהם תבשיל או מערבם התבשיל בצורה שניכר בתערובת מין הדגן- יברך עליו בורא מיני מזונות, כיוון שזה עיקר התבשיל והמינים האחרים טפלים לו.

(כל זאת בקשר לברכה ראשונה – ברכה אחרונה- צריך כזית כדי אכילת פרס, ויתר המאכלים לא מצטרפים).

כל זאת במקרה שהדגן הוא חלק מהתערובת (גם אם הוא מיעוט בה), אבל אם מטרת הדגן היא רק לדבק- לייצב ולהקשות את התבשיל- אין התנאי הזה חל כאן.

מרק

מרק שיש בו מיני מזונות למשל אטריות:

אם כוונתו של האדם גם למרק וגם למזונות- למשל כששמים הרבה שקדי מרק והרבה אטריות- הכלל חל כאן ויברך מזונות.

אם כדי לגוון או להוסיף- יש מזונות- למשל שקדי מרק או אטריות- יברך 2 ברכות- על המרק- כי הוא העיקר, ועל המזונות- כי מכיוון שהם מחמשת מיני דגן הם לא בטלים. ויברך כאן תחילה שהכל, כי יתכן שהמזונות יפתרו את המרק.

אם יש כמה שקדים בודדים או אטריות בודדות- המזונות טפל לחלוטין.

אם גמר את השקדים ונשארה כמות מכובדת של מרק שאוכל אותה בפני עצמה- יברך עליה.

מרק עם גריסים- בכמות מכובדת- יברך מזונות (אם יש מעט גריסים לא יברך מזונות- ספק).

מרק טחון עם גריסים- יברך עליהם מזונות- גם אם הם המיעוט.

אם הגריסים שלמים לגמרי- ספק מזונות ספק אדמה- לכן נכון לאוכלו בסעודה, או להוסיף שקדי מרק שאז בוודאי יהיה מזונות.

מרק עם קרוטונים מלחם רגיל שנאפו שוב- מברך המוציא.

מרק עם קרוטונים פחות מכזית שטוגנו בשמן עמוק או בושלו- מברך מזונות.

אם הקרוטונים רק טוגנו מעט ולא בשמן עמוק- ספק מזונות ספק המוציא.

אם הקרוטונים גדולים מכזית- ברכתם בוודאי המוציא.

מרק ששמו בו קמח כדי לייצבו או להסמיכו- אין מברכים עליו מזונות.

דוגמאות נוספות:

❖ דייסת סולת- מזונות ועל המחיה.

❖ דייסת סולת עם קורנפלור (תירס), והרוב קורנפלור- יברך ברכה ראשונה מזונות, ואם אכל כזית סולת תוך 4 דקות- יברך ברכה אחרונה על המחיה, ואם אכל תוך 4 דקות כזית מהתערובת כולה- יברך ברכה אחרונה נפשות.

שם: לירז פרץ

מגמה: מחש

ת.ז: 322440819

יש לשלוח למייל: test_a_kodesh@ofakim.me

❖ צ'ולנט עם גריסים- שכל רכיבי הצ'ולנט עולים יחד בכף, יברך על התערובת מזונות.

❖ פתיתים עם אפונה- יברך מזונות- למרות שהם מיעוט.

בהצלחה רבה!